

N:o 40.

Af herr **D. Holmgren**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om det nuvarande kyrkliga tillståndet inom landet.

Bland de storartade förändringar, som sista hälften af förra århundradet fört med sig på snart sagdt alla områden, är den stora allmänhetens förändrade uppfattning i religiöst afseende, för den ytlige betraktaren mindre iögonenfallande men dock mycket betydande. Statskyrkan, fordom snart sagdt enväldig och fordom samlande nästan alla medborgare under sina tempelhalf, har fått röna den förödmjukelsen att år efter år se sina tempel mer och mer öfvergifna och sina forna anhängare i ständigt och hastigt växande antal öfvergifva sig för att sedan räkna sig till separatisterna, fritänkarne de vetenskapligt bildade, de i religiöst afseende likgiltiga eller hvad nu alla de månne kalla sig, hvilka i våra dagar anse statskyrkans läror och religiösa lif såsom en längesedan öfvervunnen ståndpunkt. Resultatet af hela denna andliga omdaningsprocess har blifvit, att *statskyrkan icke längre uppbäres af den allmänna opinionen*. Det försök, som nyligen från prästerlig sida blifvit gjordt att upphjälpa den förlorade krediten genom att utbyta namnet statskyrka mot folkkyrka, kan naturligtvis intet förändra i detta resultat.

Å andra sidan kan icke förnekas, att det ännu inom vårt folk finnas breda lager, hvilka själfva anse, att deras religiösa behof bäst tillfredsställas genom statskyrkan. Men huru stor del af folket i dess helhet, som dessa lager utgöra, detta är ej bekant. De stora skiljaktigheter, som i religiöst afseende förefinnas mellan stad och land samt mellan olika provinser inom landet äro ej heller så noga kända

som önskligt kunde vara, om man vill öfverblicka och riktigt bedöma det kyrkliga tillståndet inom landet.

Det kan ej råda det ringaste tvifvel därom, att det mål, mot hvilket den kyrkliga utvecklingen går, är de kyrkliga förhållandenas amerikanisering, det vill säga ett genomförande af en så fullständig religionsfrihet, att staten icke särskildt gynnar någon kyrklig riktning utan fullständigt öfverlåter åt medborgarne själfva att ordna allt som rör deras religiösa angelägenheter. Att i de gamla europeiska staterna genomföra en sådan kyrklig ordning är naturligtvis ett mycket svårt politiskt värf, och vi kunna just i dessa dagar bevittna, hvilka svårigheter det bereder de franska statsmännen. Äfven i England har denna fråga länge varit å bane, och om den där ännu ej är löst, så kan det dock anses såsom säkert, att den för allvar upptages på nytt å dagordningen, så snart som vänstern i detta land åter kommer till makten, hvilket som bekant förväntas skola ske ganska snart. I vårt afsides belägna land torde en så stor förändring, som statskyrkans fullständiga afskaffande icke i den närmaste tiden vara att förvänta, men däremot kan det anses redan nu vara både välbehöfligt och välbetänkt, att staten verkställer en grundlig revision af sin ställning till statskyrkan, noga granskar dess debet och kredit samt tillser, att icke större uppoffringar göras för densamma än som motsvarar dess verkliga gagn.

En svensk biskop lär en gång hafva yttrat, att »prästerne hafva godt förstånd i världsliga ting», och det synes vara detta förstånd som drifvit dem att i så god tid få till stånd den så kallade prestlönerregleringskommittén, hvilken tyckes hafva fått såsom sin uppgift att rädda åt prästerne så mycket som möjligt af de världsliga fördelarna och låta allt så vidt möjligt blifva vid det gamla. Man låtsas härvid förutsätta, att det kyrkliga tillståndet inom landet för närvarande är detsamma som det var, då den förra lönerregleringen kom till stånd. *Men denna förutsättning är alldeles oriktig.*

Inom kort måste Riksdagen besluta i lönerregleringsfrågan. Men för att den då skall kunna veta, hvad den gör, måste den känna, i hvilken utsträckning behovet af en statskyrka kan anses för närvarande föreligga. Jag föreslår därför en så fullständig utredning som möjligt i detta syfte. Och en sådan kan regeringen lätt nog låta verkställa.

Den kan lämpligen till församlingarna hänskjuta den frågan, i hvad mån de tilltro sig att själfva bestämma om de religiösa behofvens tillfredsställande. Den kan lämpligen från kyrkostämmorna eller hellre från kommunalstämmorna infordra utlåtanden om det kyrkliga till-

ståndet, hvarvid de särskildt böra uppmanas att angifva hvilka förändringar i afseende på den kyrkliga organisationen äro önskvärda för att bättre motsvara de redan inträdda faktiska förhållandena. Och billigheten synes fordra, att äfven de frireligiösa församlingarna lämnas tillfälle att härom yttra sig. Ingenting talar emellertid i sådant fall som detta ett tydligare språk än siffror. Det skulle därför vara mycket upplysande, om regeringen anmodade Konungens befallningshafvande att låta genom kronobetjäningen eller på annan väg för vissa bestämda söndagar insamla så noggranna uppgifter som möjligt, visande i hvad mån kyrkorna besökas och den ännu gällande föreskriften i Kyrkolagen efterlefves, att »alle skole sig söndagligen i Herrans hus infinna så tidigt, att de sin syndabekännelse göra kunna».

Många komma emellertid till kyrkorna för att i rent världsliga syften sammanträffa med kända och okända, hvarför de på detta sätt erhållna siffrorna torde blifva något för höga. Men de skola dock som sagdt blifva mycket upplysande.

Det finnes emellertid ett annat sätt att kontrollera det religiösa lifvet inom statskyrkan. Prästerna insända nu hvarje år en mängd olikartade uppgifter till Statistiska byrån. Men bland dessa uppgifter saknas en, som dock borde finnas och länge borde hafva funnits, nämligen uppgift på dem som under året begått nattvarden vare sig en, två eller flera gånger, samt på dem, som icke alls under året begått nattvarden. Då nu en sådan uppgift första gången insändes, borde den för jämförelsens skull också på samma sätt angifva de motsvarande siffrorna för hvart tionde år under de sist förflutna femtio åren. Detta skulle utgöra ett mycket värderikt statistiskt jämförelsematerial, användbart både nu och ännu mer under den närmaste framtiden.

När omsider vederbörlig utredning om det religiösa lifvet inom statskyrkan föreligger, då men först då kan det vara möjligt att på ett vederbörligen afvägdt sätt bestämma, hvad som bör utgå till statskyrkans underhåll. Så mycket må dock redan nu framhållas, att afgifterna till prästerskapet framdeles icke få uttaxeras på samma sätt som hittills.

Tertialtionen, den sista kvarlefvande af grundskatterna, dessa »sekelgamla orättvisor», bör sålunda afskaffas. Att afgifterna till prästerskapet icke böra utgå för det bevillningsfria afdraget synes vara en själfklar sak. Men kungl. kammarkollegium har på senare tiden eller allt sedan presidenten Forssell den 30 januari 1893 i en sådan fråga öfverröstades, tolkat de bestående löneresolutionerna till prästerskapets favör och fällt åtskilliga utslag i den riktningen, att äfven för

det bevillningsfria afdraget bör prästskatt utgå, en tolkning som på många håll väckt mycket ondt blod. (Bil. A och B.) För att förekomma dessa och andra orättvisor synes bäst att statskyrkans hela underhåll utbetalas af staten.

På grund af hvad jag här haft äran anföra föreslår jag,

att Riksdagen beslutar en skrifvelse till Kungl. Maj:t med anhållan om en sådan utredning snarast möjligt af det nuvarande kyrkliga tillståndet inom landet, att Riksdagen blir satt i tillfälle, *innan den går att fatta beslut i prästlöneregleringsfrågan*, att göra detta på ett sakkunnigt sätt, och med full visshet, i hvad mån de afsevärda uppoffringar, som krävas af svenska folket för statskyrkans underhåll, verkligen äro nödvändiga för tillgodoseendet af statens behof och ändamål.

Stockholm den 25 januari 1905.

David Holmgren.

Bil. A.

1893 den 30 Januari.

Utslag i fråga om afgifter till kyrkoherden i Hassela församling af Gefleborgs län.

Kongl. Maj:ts och Rikets Kammar-Collegii Utslag på de besvär, gästgifvaren Erik Nilsson, förre handlanden P. Friberg och skolläraren L. Hellström, alla i Kyrkbacken, skogvaktaren J. E. Östling i Franshammar och handlanden Per Engberg i Kyrkbyn anført deröfver, att sedan klagandena hos Konungens befallningshafvande i Gefleborgs län, med företeende af dem tillställda debetsedlar å afgifter till kyrkoherden i Hassela församlings pastorat för år 1892, anhållit, att då vederbörande uppbördsman vid debitering af dessa afgifter, grundad på föreskriften i Kongl. löneregleringsresolutionen den 19 Juni 1891 att för inkomst af kapital eller arbete skulle årligen betalas en fjerdedels pro-

cent af den för näst föregående året till allmän bevillning uppskattade inkomsten, beräknat afgifterna efter hela beloppen af klagandenas uppskattade inkomster, hvilka belöpte sig till 800 kronor för Nilsson, 1,500 kronor för Östling och 1,200 kronor för hvar och en af de öfrige klagande, men klagandena vid erläggandet af utskylder till staten och kommunen vore enligt gällande bevillningsstadga fria från afgift, Nilsson för 450 kronor samt hvar och en af öfrige klagande för 300 kronor af deras ofvanberörda inkomstbelopp, och enahanda förmån syntes böra dem tillkomma med afseende å afgifterna till presterskapet, så att afgift påfördes endast efter det belopp, hvarför de erlade bevillning, klagandena måtte varda berättigade att återfå hvad de i följd af öfverklagade debiteringen finge betala för mycket;

så har Konungens befallningshafvande efter det uppbördsmannen och Hassela församlings icke klagande medlemmar häröfver blifvit hörda och sig förklarar samt kyrkoherden L. Wallner sig yttrat, genom utslag den 8 november 1892 sig utlåtitt, att emedan, enligt den genom kungl. resolutionen den 19 juni 1891 fastställda lönereglering för kyrkoherdar i Hassela församlings pastorat, hvar och en inom församlingen, som utgjorde bevillning till staten för en till minst 800 kronor för år uppskattad inkomst af kapital eller arbete, skulle till kyrkoherden erlägga en fjärdedels procent af den för nästföregående året till sådan bevillning uppskattade inkomsten, samt härvid icke medgifvits sådant afdrag, att afgift borde erläggas endast i förhållande till det belopp af berörda inkomst, hvarför bevillning till staten utginge, blefvo besvären lämnade utan vidare afseende;

däruti klagandena sökt ändring hvaröfver löneuppbördsmannen och Hassela församlings öfrige medlemmar sig förklarar, samt kyrkoherden Wallner med yttrande och Konungens befallningshafvande med utlåtande inkommit; gifvet i Stockholm den etc.

Kungl. kammarkollegium har låtit handlingarna i detta mål sig föredragas; men finner skäl ej vara anfördt, som kan föranleda ändring i Konungens befallningshafvandes utslag; hvilket etc.

Den, som etc. — — Kungl. ecklesiastikdepartementet — 30—45 dagar —

Forssell.

Lundberg.

Åbergh.

Rätt afskrifvet intygar:

G. Werner.

Schalén.

Transsumt.

1893 den 30 januari.

Närvarande:

herr presidenten och kommandören Forssell,
 herr kammarrådet och riddaren Lundberg,
 herr kammarrådet Åbergh.

S. D. Herr kammarrådet Lundberg föredrog handlingarna till de besvär, gästgifvaren Erik Nilsson i Kyrkbacken m. fl. hos kungl. kollegium anført öfver Konungens befallningshafvandes i Gefleborgs län utslag den 8 november 1892 i fråga om afgifter till kyrkoherden i Hassela församling; och skulle utslag utfärdas och bref afgå till Konungens befallningshafvande enligt registratoret.

Herr presidenten var från kungl. kollegii beslut af skiljaktig mening och ansåg, under åberopande af kungl. kollegii utslag den 6 maj 1889 och Kungl. Maj:ts nådiga beslut den 22 november samma år i fråga om afgifter till prästerskapet i Vallsjö församling af Jönköpings län, klagandenas i målet förda talan böra bifallas.

In fidem
Claës Schalén.

Rätt transsummeradt intygar:

G. Werner.

Bil. B.

1889 den 6 maj.

Utslag i fråga om afgifter till prästerskapet i Vallsjö församling af Jönköpings län.

Kungl. Maj:ts och Rikets Kammar-Collegii utslag på de besvär, kyrkoherden i Sandsjö och Vallsjö församlingars pastorat J. A. Chrysanter anført däröfver, att sedan banvakten N. D. Ring, stationskarlsförmannen P. M. Nilsson, stationskarlarne A. Andersson, And. Grén, C. A. Liljequist och O. Torkelsson, banmästaren P. Andersson samt

banvaktarne N. J. Pettersson, J. A. Glad och S. Svensson, alla i Säfsjö hos Konungens befallningshafvande i Jönköpings län, med företeende af dem tillställda debetsedlar å afgifter till prästerskapet i nämnda pastorat för år 1888, anhållit, att då vederbörande uppborädsmän inom Vallsjö församling vid debiteringen af dessa afgifter grundad på föreskriften i kungl. löneregleringsresolutionen den 1 maj 1868, att för inkomst af kapital eller arbete skulle årligen betalas $\frac{2}{5}$ procent af den för nästföregående året till allmän bevillning uppskattade inkomsten, beräknat afgifterna efter hela beloppen af Rings och hans medparter uppskattade inkomster, hvilka växlade mellan 612 och 1,020 kronor, men 450 kronor däraf vore fria från bevillning och afgiften till prästerskapet alltså för hvar och en af dem icke borde utgå för högre inkomstbelopp än hvad som återstode efter afdrag af 450 kronor, Konungens befallningshafvande måtte förordna om rättelse i öfverensstämmelse härmed i den verkställda debiteringen; så har landshöfdingeämbetet efter det Vallsjö församlings icke klagande medlemmar häröfver blifvit hörde och sig förklarar samt vederbörande uppborädsmän och prästerskap sig yttrat, äfvensom Ring och hans medparter afgifvit påminnelser, genom utslag den 7 januari innevarande år sig utlåtut, att enär, vid det förhållande att ifrågavarande afgift skulle utgå i förhållande till den skattskyldiges inkomst af kapital eller arbete, sådan denna inkomst blifvit till allmän bevillning uppskattad, densamma icke borde beräknas för högre inkomstbelopp än det, för hvilket allmän bevillning skulle erläggas; alltså och då ostridigt vore att de Ring och hans medparter för år 1888 påförda afgifter för inkomst af kapital och arbete beräknats jämväl för den del af deras uppskattade inkomst under år 1887 för hvilken de varit befriade från bevillning, pröfvade landshöfdingeämbetet skäligt förklara Ring och hans medparter icke vara pliktiga att af debiterade afgifterna gälda mera än som belöpte på de inkomstbelopp, för hvilka bevillning bort af dem erläggas; däruti klaganden sökt ändring, hvaröfver Ring och hans medparter sig förklarar, Sandsjö församling jämväl blifvit hörd och sig yttrat, samt Konungens befallningshafvande med utlåtande inkommit. Gifvet i Stockholm den etc.

Kungl. Kammar-Collegium har låtit handlingarna i detta mål sig föredragas, och finner besvären icke föranleda annan ändring i landshöfdingeämbetets utslag, än att, då uti § 3 af kungl. löneregleringsresolutionen den 1 maj 1868 stadgas, att för inkomst af kapital eller arbete betalas årligen $\frac{2}{5}$ procent af den för nästföregående året till allmän bevillning uppskattade inkomsten, dock minst två kronor, sistberörda bestämmelse skall vid utslaget tillämpning iakttagas; skolan

parterne vidkännas hvar sina kostnader å målet hos Kungl. Collegium; hvilket etc.

Den, som etc. (= Kungl. ecklesiastikdepartementet — 30—45 dagar —)

Sivard.

Forssell.

Lundberg.

Åbergh.

Rätt afskrifvet intygar:

G. Werner.

N:o 41.

Af herr **A. Johanson** i Mossebo, *om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändringar i skjutsstadgan.*

I Kungl. Maj:ts nådiga stadga angående skjutsväsendet den 31 maj 1878 föreskrifves, att skjutsskyldigheten för resandes befordran bör, såvidt ske kan, på entreprenad upplåtas. Skjutslegan, som entreprenör för hvarje nymil äger uppbära, utgår olika för olika län, växlande mellan 2 kr. och 1 kr. 50 öre, samt där entreprenör vid skjutsskyldighetens öfvertagande ej åtnöjes med stadgad skjutslega, särskild ersättning, som, vid pröfning af gjorda anbud, af landstinget bestämmes.

Ändamålet med denna stadgas tillkomst var väl att från de till gästgifverierna anslagna håll- och reservskjutsskyldige hemmanen på landet aflyfta den så ojämnt pålagda skjutsningens betungande och fördela densamma på rikets alla skattskyldige invånare. Denna aflyftning har likväl icke i allo blifvit en verklighet.

I § 18 i ofvan angifna nådiga skjutsstadga föreskrifves: »Skulle vid de hållna entreprenadauktionerna icke något anbud å skjutsningens öfvertagande varda afgifvet, eller har anbud icke kunnat af Konungens befallningshafvande godkännas, skulle för sådant fall liksom i den hän-